

Från hembygdsarbetet

NYBILDAD HEMBYGDSFÖRENING I SJUHUNDRABYGDEN

27 juni 1962 bildades Sjuhundra hembygdsförening. En interimsstyrelse med föreståndare Lage Mattsson, Rimbo, som ordförande tillsattes med uppgift att förarbeta föreningens stadgar och framlägga stadgeförslag före 1 sept.

29 mars 1963 hölls föreningens första årsmöte. Därvid valdes följande styrelse, vilken konstituerades 25 april: ordförande föreståndare Lage Mattsson, vice ordförande kyrkoherde Svante Hagman, kassör rektor Folke Gustafsson och sekreterare kantor Bernhard Bernhardson. Övriga styrelseledamöter blev urmakarmästare Olle Adolfsson, komminister Evert Karlsson och lantbrukare Tore Eriksson.

Bernh. Bernhardson

HÅLLNÄS HEMBYGDSFÖRENING

Verksamheten 1962 har följt traditionella linjer. Förbättringsarbeten har utförts vid hembygdsgården och vid Griggebosågen, som är en gåva från framlidne sågverksägaren, spelmannen m. m. Carl Bengtsson, Barknåre, och står under särskild tillsyn av David Bengtsson, Gunnarsbo.

På årsmötet förekom filmvisning och samkväm. Åke Bengtsson visade sin film från Spetsbergen och berättade om resan.

Sommarfesterna på midsommaraftonen och sista veckohelgen i juli blev trivsamma och fick god publiktillslutning. Mer än 2 000 personer besökte festligheterna. Föredrag hölls av församlingens nye kyrkoherde, Gunnar Odelborn, som i föredraget uppehöll sig kring hembygdens och hembygdskänslans betydelse. Gideon Andersson och Sigfrid Skytt tillverkade strömmingskärll vid fiskarstugan och vid smedjan arbetade Harry Gerdemark, Emil Lindqvist och Arvid Larsson med diverse jordbruksredskap. I Hellströmgården bakades bröd av Teresia Classon, Sally Löfgren och Albin Jansson. Genom välvilligt tillmötesgående från husmödrarna på orten insamlades ett 25-tal färsk- och sötostar. De smör-

gåsar, som serverades, rönte livlig efterfrågan. Riksspelmännen Erik Sahlström och Sture Andersson underhöll med allmogemusik.

Resultatet av festligheterna ger föreningen möjlighet att ta itu med flera angelägna uppgifter. Bl. a. återstår mycket arbete med de gåvor föreningen fått av framlidne urmakaren och hembygdsvännen Josef Lundquist, Vavd. Gåvorna består av ett stort antal klockor samt urmakeriverktyg och inredning.

Börje Karlsson

LAGGA HEMBYGDS- OCH FORNMINNES- FÖRENING

Sedan halvårsstämman 30 maj 1962 har hållits två styrelsesammanträden och en ordinarie stämma. Vid den ordinarie stämman verkställdes styrelseval. Styrelsen fick för år 1963 följande sammansättning: Bertil Thärnström, ordförande, Lennart Danielsson, v. ordf., Helge Hammarström, sekreterare, Gunnar Sidfäldt, v. sekr., Sven Nilsson, kassör, Einar Levander, Torborg Jansson, Stina Wass, Märta A. M. Karlsson. Till revisorer för år 1963 valdes Bo Nilsson och Knut Danielsson. Föreningen hade 31 dec. 1962 144 medlemmar.

Beträffande föreningens ekonomiska ställning kan meddelas att föreningens ekonomi även detta år förbättrats.

Föreningen anordnade 4 aug. 1962 en sommarutflykt till Finsta, Frötuna, Grisslehamn och Häverö.

Under året har nödvändiga reparationer på väderkvarnen och Gamla prästgården verkstälts samt katalogisering av samlingarna i kvarnen påbörjats.

I likhet med föregående år vill styrelsen uttala ett tack till medlemmarna för visat intresse för föreningens verksamhet.

Bertil Thärnström

LOVÖ HEMBYGDSFÖRENING

Valborgsmässoaftonen 1963 firades med bål vid stranden vid Lugnet, vartal, sång av kyrkokören, fyrverkeri av ungdomsrådet och våffelfest, anordnad av hembygdsföreningen i China slottskök.

11 maj 1963 höll biskop Helge Ljungberg visitation i Lovö församling, varvid fil. lic. Berit Wallenberg för biskopsparet fick förevisa inventarieböcker, silver, textilföremål m. m. i Lovö kyrka samt senare på

dagen förevisa arkitektur och inventarier i Drottningholms slottskapell och Lovö hembygdsmuseum i Hogsta. Museet intresserade biskopsparet hörbart. Båda kyrkoherdarna, stiftsadjunkten och kyrkvårdarna voro med hela tiden. Vid senaste visitation 1951 hade ett museum för kyrkans äldre föremål efterlysts av biskop Björkquist. Den nye biskopen ålåg det nu att inspektera det. Söndag 12 maj höll biskopen visitationsstämma i Ekerö kyrka, varvid han offentligt yttrade, att Lovö hembygdsmuseum var »en märklig sak». Vid det efterföljande officiella stora kyrkkaffet i Ekerö hembygdsgård hade Lovö hembygdsförenings ordförande, i denna egenskap, fått en verklig hedersplats.

24 aug. 1963 hade Lovö hembygdsförening utfärd till Helgö i Ekerö socken. En del av deltagarna besågo även Kaggeholms vackra slottspark. Förste antikvarien docent Wilhelm Holmqvist förevisade sommarens utgrävningar. Tre dagar tidigare hade 250 nordiska arkeologer varit på Helgö och därför fanns det fynd från alla tio årens grävningar utställda i montrar i ett tält. Husgrunderna voro också tydligt utmärkta. Det var stora hallar med stolprader, några sydsvenska grophus och tre grunder till hus av liggtimmer samt en ugn. Genom C 14-metoden ha kolnade bullar visat sig vara redan från 200-talet e. Kr. Helgö har varit bebyggt i 800 år av forntiden.

31 aug. 1963 hölls årsmöte på Viken med tårtkalas hos ordföranden. Professor Greta Arwidsson höll en förnämlig akademisk föreläsning med skioptikonbilder, som gav en punktbelysning av den stora vetenskapliga betydelse gravfynden på Viken fått. Hon jämförde med Snartemofyndet i Vestfold där det fanns lika praktfulla svärd. Och en knapp med tre ansiktsmasker från Vikens 400-talsgravar visar helt enkelt de tre gorgonerna. Föreläsningen handlade mest om gorgonen Medusa och Pegasus på en mängd i Norden utförda föremål, som analyserades. 400-talsfynden från Viken ligga dessa månader på hedersplats på den för Nordiska arkeologmötet ordnade bebyggelseutställningen i Statens Historiska Museum, men 700-talsfynden hade professorn med sig. Hon förevisade sedan fornminnesområdet. Alla gravar på nedersta terrassen äro från 400-talet e. Kr. På en övre terrass bodde 400-talsmänniskorna. Ett hus hade brunnit och kvarlämnat bränd lerklining. Huset låg under gravar från 700-talet. Denna sjätte sommar hade två gravar från 700-talet och åtskilliga från 400-talet blivit undersökta, alla kvinnogravar. Vid dessa har en mystisk stenväg, gata eller husgrund kommit fram, och ute vid hamnen en ladebro. Det blir en rad fascinerande problem för nästa sommars arbete! I Svenska arkeologiska samfundets stora hyll-

ningsbok till konungens 80-årsdag har professor Arwidsson f. f. g. publicerat Viken-fynden under titeln »Lovö-bor med kontinentala förbindelser på 400-talet».

I det nya Ekeröpastoratets första årsskrift, Fyra Mälarsocknar, 1962, har undertecknad sammanställt och översatt samtliga inskrifter och gjutarmärken på de 15 kyrkklockorna i pastoratet samt publicerat det föredrag om Drottningholms äldre slott, som hölls nyårsaftonen 1961 vid 300-årsminnet av branden.

Berit Wallenberg

NORA HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Genom föreningens försorg har fridlysning meddelats för den säreget sköna och vida beryktade Skottsbo kvarnkälla med 5 hektar omgivande urskogslignande mark. Där kan bli en lugn och vilsam idyll för en stressad nutidsmänniska, som vill stanna upp och 'ta igen sin själ'. Den gamla kvarnstugan, som renoverats i gammal stil, blir en trivsamt bostad.

Under året har färdigställts ett minnesmärke på Kapellåsen efter en medeltida byggnad. Avtäckningen förrättades av landsantikvarie Sven Drakenberg 16 juni och samlade mycket folk. Föredrag hölls av fil. lic. Torgny Nevéus, Uppsala, och en historik lämnades av Bror A. Erixon. Minnesplattan, av rostfri plåt, bär inskriptionen: »Här på Kapellåsen döljer jorden gråstensgrunden efter en byggnad, som förmodligen varit Nora sockens gillestuga eller ett kapell från medeltiden.»

Samtliga timmerhus och en del av samlingarna vid Hembygdsgården har cyngasats för utrotning av träskadeinsekter.

Bror A. Erixon

ROSLAGENS FORNMINNESFÖRENING

År 1962 har föreningen reparerat sina två fastigheter i Norrtälje för vid pass 24 000 kronor. Hyresfastigheten är nu i gott stånd, men själva museibyggnaden borde ytterligare förbättras. — Föreningen utgav under året den tolfte och förmodligen sista delen av sin årsskrift »Hundare och Skeppslag». Delen, som slutar med ett sammanfattande register, kunde tryckas i samband med utgivandet av den 1960 avlidne roslagsforskaren Theodor Eklunds »Dikter och Minnen». Han donerade sin kvarlåtenskap till föreningen. »Hundare och Skeppslag» (tr. 1939-1962)

torde bli en av de mera sällsynta böckerna av detta slag, enär en del av verket trycktes i blott 400 exemplar.

Frågan om överlämnande av föreningens museum, Roslagsmuseet, till Norrtälje stad har blivit aktuell i samband med att landsantikvarietjänst inrättades i Stockholms län från 1 juli 1962. Museet har i snart femtio år skötts av frivilliga krafter, men nu torde det kunna räddas för eftervärlden blott genom tillsättande av en avlönad och utbildad museiman.

P. M. Lijning

ROSLAGENS SJÖFARTSMINNESFÖRENING

Slupen Elviras mast, som stått vid sjöfartsmuseet på Kaplansbacken i Vaddö sedan 1940, har måst förnyas. Varvsägaren Otto Westerberg med biträde av före sjömannen Bertil Karlsson fick i uppdrag att utföra arbetet, som fullbordades 17 aug. 1963.

Den nya stången är 12,5 m, en halv m kortare än den förra. Undermasten, räknat från däcketsmarkytan, är omkring 15 m. Frånräknat skarven vid salningen är masten nu 26,5 m hög.

Bertil Karlsson och hans son Sölve gick till väders och anbringade taljan, varmed stången skulle lyftas sedan görlingen hade lagts till spelet. Om detta arbete inte var värst besvärligt, så var det desto svårare att haka på de fem splitsade vajeröglorna på stångens topp: 2 st. babords barduner, 2 st. styrbords och förstaget. Det var inte lätt att från salningshornen sträcka sig upp till toppen, som från denna plats kröntes med flaggknappen, Linan till styrflaggen, en strutformig vimpel, skars i blocket. Från »däcket» ledde Otto Westerberg arbetet liksom för 23 år sedan. Det första som jaktskepparen, när han låg till ankars, riktade blicken mot då han tidigt på morgonen kom ut ur kajutan var denna vimpel, som angav vindriktningen.

De gamla jungfrurna i bardunernas nedre öglor och i röstjärnen var murkna och måste bytas ut. De kommer nu, liksom den ursprungliga stången, att förvaras under tak.

När allt var klart, hissade museivakten, även han en gammal sjöman, flaggan på gaffelpiken i närvaro av flera sjöveteraner. Den ståliga riggen är nu åter synlig vida omkring och visar vägen till sjöfartsmuseet. Den är ett karakteristiskt signum för en tid, som aldrig återkommer.

En förtjänstmedalj har tillerkänts före sjömannen Gustaf Fredriksson, Gröna gränd, Norrtälje, för hans i hundratals utförda fartygsmålningar,

företrädesvis av seglande skepp. Flera av dessa är i föreningens ägo. Yrkeskunskap och artistisk känsla har i dessa tavlor samverkat till värdefulla kulturhistoriska dokument, uttalade ordf., då han harangerade medaljören. Många års forskning har givit till resultat att Gustaf Fredrikssons bildarkiv och fartygsdata blivit mycket omfattande.

M. O.

SAMFUNDET DJURSHOLMS FORNTID OCH FRAMTID

Två allmänna möten har hållits under året. Årsmötet ägde rum i samband med en utflykt till Ulvsunda slott, Brogårds herrgård, Bro medeltidskyrka och Kvistabergs observatorium. Färdledare var f. förste arkivarien fil. dr Walfrid Enblom. Ett femtiotal personer deltog. Det andra mötet ägde rum 30 nov. på Djursholms slott, varvid professor Sixten Strömbom höll ett föredrag om »Robert Thegerström, konstnärsförbundare och djursholmsmålare». Därefter besågs den Thegerströmsutställning, som Samfundet ordnat och som upptog 39 nummer, huvudsakligen djursholmiana. Det var första gången samfundet haft tillfälle att ordna en utställning av detta slag. Försöket mottogs med förtjusning av allmänheten.

I anledning av stadens stundande 50-årsjubileum har samfundets styrelse hos staden äskat och fått beviljat 10 000 kronor för att iordningställa en minnesskrift om Djursholm från samhällets begynnelse.

Styrelsen med bankdirektör O. Norbeck som ordförande har omvalts. Samfundet har liksom föregående år inköpt böcker, vilka tillhört banérbiblioteket.

Märta Heilborn

SINGÖ HEMBYGDSFÖRENING

7 febr. 1963 besökte landsantikvarie Nils Sundquist föreningen. »Arbete och hembygdsvård inom en hembygdsförening» hade han kallat sitt föredrag, som illustrerades med ljusbilder.

Föreningens årsmöte ägde rum 4 april, då konsulent Nils Presto, Uppsala, samt riksspelmännen Anders Nylander och Karl-Johan Hultberg framförde ett musikprogram »Folkmusik till vardags och fest». Samma kväll återgavs en av föreningens egna bandinspelningar. Det var gamle djupvattensglaren Axel Pettersson, Boda, som berättade minnen »Från färder på de sju haven för 70 år sedan».

Midsommaraftonen ägde föreningens traditionella midsommarfirande rum, vilket tycks samla allt fler för varje år. Omkring 400 personer hade infunnit sig och man lekte folklekar till musik av tre fioler.

26 juli höll föreningen sin sedvanliga sommarförsäljning. Tillslutningen var mycket god. Riksspelman Ivar Karlsson med familj framförde ett trevligt musikprogram. Ingressen var som vanligt »Singö-låten», tillägnad föreningen.

Singö har under året fått sin egen tryckta sockenbeskrivning. Den har titeln »Singö, en roslagssockens krönika», 234 sidor, författad av fil. dr E. Alfred Jansson och innehållande mängder av tidigare okänt arkivmaterial, som på ett utomordentligt sätt skildrar socknens äldre historia.

Under det gångna året har föreningen kunnat slutföra inköpet av Backby 2: 23 med alla dess inventarier som hembygdsgård. Den närmaste uppgiften blir att uppgöra en plan för restaureringsarbetet samt ordnandet av föreningens samlingar.

Lars Th. Sundin

SOLNA HEMBYGDSFÖRENING

Föreningen hade sitt årsmöte 13 mars 1963. Efter sedvanliga förhandlingar höll docent Olof Byström ett intressant föredrag med ljusbilder om Bellmans Stockholm, ett ämne som även har anknytning till Solna, inom vars gränser, Haga, Karlberg, Ulriksdal, Bellman även framträtt.

Bland viktiga frågor, som dryftats inom föreningen, har varit ny vaktmästartjänst vid hembygds museet i det gamla Falkenerarbostället och museiföremålets ev. flyttning till brandsäker lokal i Solna blivande centrum.

28 maj besågs efter välvilligt tillmötesgående av framlidne general Amundsons släktingar det historiskt intressanta Stora Frösunda, vars huvudbyggnad en gång flyttats från Haga, då Gustav III där började sin bebyggelse. I parken studerades en runsten, som 1902 överfördes från sin ursprungliga plats i det närliggande Hagalund. Efter visningen samlades medlemmarna till kaffesamkväm i Koppartälten i Haga, där undertecknad berättade om Frösundas historia och andra solnaminnen.

Den gamla gården Herr-Järva i Solna, strax nordväst om korsningen mellan Uppsala- och Enköpingsvägarna, har kommit i farozonen genom att en planerad bred motorväg troligen kommer att utplåna den gamla gårdsanläggningen som ligger mycket vackert på en kulle. Det var för-

Solna hembygdsförening: Den i slutet av 1830-talet nedbrunna manbyggnaden på Herr-Järva, rekonstruerad av Urban Rejle efter beskrivning i ett brandförsäkringsdokument från 1805. — Gustav III:s statssekreterare Nils Schröderheim bodde här de sista åren av sitt liv, enligt husförhörslängder, och dog här 1795.

modligen här som Gustav III:s statssekreterare Elis Schröderheim bodde de sista tragiska åren före sin död 1795. Här besöktes han bl. a. av konungen, Bellman, Sergel, Axel von Fersen d. y. och andra goda vänner bland gustavianerna. Själva huvudbyggnaden brann 1838, men flyglarna finns kvar, den södra är dock av senare datum. Gårdsplanen, där ännu några åldriga parkträd kvarstår, är på sydsidan begränsad av en hög terrassliknande gråstensmur. Vid forskning i brandförsäkringshandlingar från 1805 har undertecknad kunnat rekonstruera huvudbyggnaden i stora drag. Ur beskrivningen, som är mycket utförlig, må här citeras följande: Byggnaden var »39 ³/₄ alnar lång, 20 alnar bred och 6 alnar hög med spåntade bräder beklädd och med gul alunslam anstruken. Dessutom är vid vardera gaveln en tillbyggnad gjord av korsvirke, varav den ena är inrättad till volier (= fågelhus) utan golv, och den andra, som med golv är försedd, tjänar som en särskild förstuga, varifrån nedgången till den ena källaren går.»

Vindskupor omnämnas ej men fanns troligen enligt den tidens stil, liksom fönsterluckor. Fönstrens antal är ovisst.

I Schröderheims brev står ej angivet vilken gård i Järva han bebodde, men traditionen och flera andra skäl talar för att det var här, bl. a. står hans namn i husförhörsboken (Landsarkivet i Uppsala) för »Järva herrgård», dvs. det nuvarande Herr-Järva, alltså ej Över-Järva eller Mellan-Järva.

Denna gård hade Schröderheim fått i livstidsarrende av Gustav III och troligen även befriats från den lindriga arrendeavgiften. En uppgift att Schröderheim skulle ha bott i Annelund i Solna, som senare blev Lings bostad, torde vara felaktig.

Urban Rejle

STOCKHOLMS-NÄS HEMBYGDSFÖRENING

År 1962 var mer eller mindre ett märkesår för vår förening, därför att vi då hade hållit ihop och verkat i 20 år. Vi hade tänkt att inte göra så stort väsen av denna händelse, men så ringde en spelman från Håbo-Tibble och frågade, om vi ville ha besök av en grupp spelmän från Upplands Spelmansförbund. Ett 30-tal spelmän hade tänkt komma över. Detta gav oss anledning att ordna en minnesfest söndagen 17 juni. Spelmännen gick i täten fram till kyrkogårdsgrindarna för en grupp medlemmar, som önskade övervara gudstjänsten, som hölls av kyrkoherde Ludvig Danielsson. Efter gudstjänsten mötte oss spelmännen igen och alla tågade till Hembygdsgården, där man drack kaffe och lyssnade till allmogemusik. Ordf. gav en återblick över de 20 årens verksamhet och framförde föreningens tack till spelmännen för den goda idén att hälsa på med musik. Folkdanslaget utförde några vackra folkdanser som livligt uppskattades.

Under året har helgdagsrummet i mangårdsbyggnaden genomgått en större reparation, varvid alla väggar omsorgsfullt värmeisolerats.

Vår hembygdskör, bildad för några år sedan, arbetar oförtrutet under kantor Ruben Lindbergs ledning och har vid flera tillfällen medverkat i kyrkan och annorstädes.

Vi vill offentligen tacka alla dem, som genom gåvor och anslag givit stöd åt föreningens verksamhet och hoppas, att denna goda inställning till hembygdsarbetet skall vidmakthållas även under kommande år.

Herman Svenngård

STOCKHOLMSTRAKTENS HEMBYGDSKRETS

14 april 1962 anordnades en studiedag i Gamla sta'n i Stockholm. Anslutningen var synnerligen stor. Riddarhusets sevärdheter och genealogiska avdelning visades av fil. lic. Henrik Alm och fil. dr Folke Wernstedt. På Riddarholmen visades Riksrevisionsverkets hus med två märkliga stucktak i övervåningen och en del av gråmunkeklostret med valv-

målningar från 1400-talet i bottenvåningen samt klostrets fortsättning inom Riddarholmskyrkan jämte dess målningar, allt med licentierna Wallenberg och Alm som ciceroner.

17 juni 1962 gästade Hembygds-kretsen Spånga hembygdsförening. På styrelsens begäran höll komminister Ingemar Glemme högmässa med nattvard i Spånga kyrka, vars inventarier, arkitektur och märkliga muralmålningar från 1400-talet förevisades av fil. lic. Berit Wallenberg. 1959 hade hon gjort den upptäckten, som hon nu offentliggjorde, att kyrkans västra hälfት är målad av Ärentunamästaren, vars namn förmodligen är Nicolaus Haquini. Från kyrkan vandrade man till det idylliska torpet Gustafsberg, som låg inbäddat av syrener vid sydsidan av riksvägen till Enköping och som är i Spånga hembygdsförenings ägo. Te intogs i det ståtliga nya Församlingshuset vid Spånga station. Färden gick till Lunda hage, där man besåg en grupp stora gravhögar och framförallt det berömda fornminnet »Sanct Hollingers smörask», såsom riksantikvarien Joh. Bureus kallade det då Gustaf II Adolf år 1624 besåg det. S:t Hollinger är densamme som S:t Holmger Knutsson, som ligger begravnen i Sko klosterkyrka och vars figurbroderade gravtäckte finns på Statens Historiska Museum. Jämte »osten», »korven» och »limpan» består fornminnet av det s. k. ekekorset. Det nuvarande korset är uppsatt av ätten Bonde på Hässelby. Ciceron var kamrer Oscar Wennerström.

27 jan. 1963 voro ett par styrelseledamöter gäster hos Täby hembygdsförening, som förevisade en hel del gamla märkliga byggnader, somliga hotade, andra räddade, bland dem hembygdsmuseet. Vidare visades den hotade Tibble kungshög på gravfältet Kungsbacken. I sammanträde med Täby hembygdsförenings styrelse beslöts en aktion hos regeringen för att söka rädda Kungsbacken undan bebyggelse med lek-skola och trevåningshus. 28 jan. sammanträdde Hembygds-kretsens styrelse och skrev då sin inlaga till Konungen. Man hänvände sig även till H. M. Konungen personligen.

3 april 1963 förevisades Stockholms stadsarkiv av 1:e arkivarien fil. dr Carl-Fredrik Corin såsom ett led i den långa serie av arkiv som Hembygds-kretsen de sista åren har fått tillfälle att studera bakom kulisserna, i avsikt att underlätta eventuell hembygdsforskning.

5 april 1963 beslöt styrelsen att gå till aktion beträffande frågan om Skansens skiljande från Nordiska museet. Följande dag skrev man en inlaga till Konungen, vari man uttalade en önskan att de från hela riket till Skansen flyttade kulturhistoriska byggnaderna alltjämt skulle tillhöra Nordiska museet medan den nya Skansenstiftelsen skulle be-

kosta deras underhåll. Med lottens hjälp beslöt riksdagen tyvärr sedermera i motsatt riktning.

26 maj 1963 gästade Hembygds-kretsen Sollentuna hembygd-sförening. Rektor Nils Göransson förevisade Edsbergs slott, nu i kommunal ägo, samt en välbevarad fornborg söder därom, vid Sjöberg. I Rudbecks-skolan norr om slottet drack man kaffe och där hölls årsmötesför-handlingarna. Undertecknad, som våren 1955 hade efterträtt Hembygd-skretsens stiftare, folkskollärare Widegren i Brännkyrka som sekreterare, lämnade nu denna post. Fru Margareta Seth-Stenung, Huddinge, blev min efterträdare.

Berit Wallenberg

SYDVÄSTRA UPPLANDS KULTURHISTORISKA FÖRENING

Föreningen har under 1962 fortsatt sin verksamhet i syfte att tillvarata och vårda de kulturhistoriska värdena i staden och den kringliggande bygden. Detta har skett under i stort sett samma former som tidigare år.

Föreningens museum har hållits öppet lördagar och söndagar kl. 13–14 med undantag för tiden maj–juni, då museet varit öppet endast under lördagar, samt juli–augusti, då museet varit helt stängt. Efter särskild tillsägelse hos museivårdaren hr Sven Sjöborg eller på stadsbiblioteket har museet kunnat visas även på annan tid än den ordinarie.

Besöksfrekvensen har under det gångna året varit ungefär densamma som året före, dvs. omkring tusentalet, men endast 240 av besökarna har kommit ihåg att skriva sina namn i besöksboken. Elva skolklasser, tillsammans 183 elever, har på särskild, med museivårdaren överenskommen tid studerat museet. Bland främmande besökare har antecknats sällskap från Stockholm och Hacksta.

Föreningen har under året inte inköpt några föremål. Men gåvor, införda i accessionsboken, har mottagits från Robert Johansson, Josef Wallin, fru Agda Johansson-Öst, Hjalmar Rådström, Märta Carlsson, Regina Jacobsson, Anna Larsson, Björn Björnwall, Verner Andersson, Enköpings Trädskola, Elisabeth Schedy, Ester Svensson, stadens brandkår, urmakaremästare Otto Landquists dödsbo, Bryggeriet, och fru Olga Ternell, Enköping, samt från Elisabet Nyman, Enskede.

Museiföreståndare Sjöborg har bevakat rivningar på Munksundsgatan, Kungsgatan och V. Ringgatan. De fynd, som tillvaratagits, har införts i accessionsjournalen.

Föreningen har erhållit anslag på sammanlagt 1 200 kr. från Enköpings stad och Sparbanken i Enköping. Inkomster och utgifter har balanserat på 3 897:06, och tillgångarna (inklusive fonderna) utgjorde vid årets slut 9 469:62 kr.

Styrelsens sammansättning har varit: ordf. kapten Nils Lundin, v. ordf. och sekr. stadsbibliotekarie Thore Floderus, museiföreståndare och kassaförvaltare (t. o. m. 30 sept.) hr Sven Sjöborg och som kassaförvaltare därefter hr Gösta Englundh; övriga ledamöter: dir. Einar Kjellén, klockare Axel Olsson och rektor Allan Parkman. Suppleant: fabrikör Ernst Söderberg. Revisorer har varit kamrer Edith Eriksson och red.-sekr. Harry Norrgården och revisorsuppleant fabrikör Olof Barkfeldt.

Under året har ordinarie årsmöte samt tre styrelsesammanträden hållits.

Thore Floderus och Harry Norrgården

SÖDRA OLANDS HEMBYGDSGILLE

Södra Olands Hembygds-gille höll 1962 sitt årsmöte på Medborgarskolan i Gimo. Efter förmiddagsgudstjänsten i Skäfthammars kyrka dracks kyrkkaffe i Medborgarskolans matsal. Efter årsmötet förevisades rumsinteriörerna. Föredrag om Gimo bruks historia hölls av rektor Birger Werner. Styrelsen omvaldes enhälligt. Den gamla backstugan i Tuna har flyttats till Gammel-Gränome där den uppsnyggats för att uthyras till sommarstuga.

Den varje år återkommande midsommarfesten vid Gränome blir varje år allt mera besökt. I år hade konstnären Svea Säflund ett 50-tal teckningar och målningar utställda. Under verksamhetsåret har Gillet firat sitt 40-årsjubileum.

Det vart femte år återkommande hembygdstinget skall firas i augusti 1964. Den tillsatta kommittén är nu i fullt arbete med att planera och ordna programmet.

J. G. Fredlund

TIERPS HEMBYGDSGILLE

Som sista händelse under år 1962 för Tierps Hembygds-gille anordnades i sept. den varje år återkommande surströmmingsfesten på Gammelgården, vilken samlade ett stort antal medlemmar. Därvid förekom bl. a. visning av färgbilder från gamla bygdegårdar.

I januari 1963 erhöill föreningen det glädjande meddelandet att den erhållit utdelning från Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond, vilken tacksamt mottogs vid Upplands Fornminnesförenings vinterting i februari. Det utgående beloppet, kr. 1 250:—, är ämnat att användas till flyttning av två mindre timrade byggnader, som föreningen erhållit som gåva.

Tierps Hembygds-gille har varit arrangör vid firandet av svenska flaggens dag, varvid ett flertal andra föreningar voro inbjudna att medverka. Vid tillfället utdelades medborgarböcker till de personer, som under 1963 blevo myndiga.

Midsommaraftonen firades vid Gammelgården med resning av midsommarstång samt dans och lekar. De, som så önskade, hade därvid möjlighet att bese gårdarnas samlingar.

Gammelgården har under sommaren fått en välbehövlig upprustning: nytt virke på taken, rödfärgning, tjärning av dörrar samt övrigt målning- och reparationsarbete.

Platsen, där Gammelgården är belägen, har under sommarhalvåret flitigt utnyttjats av ideella föreningar, vilket hembygds-gillet funnit enbart glädjande.

Karl-Erik Erixon

TÄBY HEMBYGDSFÖRENING

Hösten 1962 firade Täby hembygdsförening sitt 20-årsjubileum. I dagarna fyra hade omväxlande evenemang anordnats i föreningens gamla kvarnstuga i Roslags Näsby. En jubileumsexpo hade länge förberetts av stugfogden ing. Hans Carlén och konservator S. E. Vingedal med sakkunnig assistans av skulptör Clarence Blum, föreningens sekreterare. Arkivets skatter av foton, kartor och andra dokument från ett svunnet Täby monterades upp på skärmar med beledsagande texter. I ovanvåningen utställdes allmogeföremål och andra ting, som under åren inköpts eller skänkts till föreningen. Danderyds välkända spelmanslag med musikdirektör Gösta Sandström som entusiastisk ledare inledde med en kavalkad folklåtar på nyckelharpor och fioler, vilka kvällen till ära hanterades av huvudsakligen Täby-bor. Till utställningen presenterade hr Carlén bl. a. en egenhändigt utförd reliefkarta av Täby under stenåldern. Som föredragshållare hade föreningen inbjudit kyrkoherde K. A. Grandin från Rådmansö, Stockholms län, som berättade om Roslagen och visade vackra färgbilder, samt den nye landsantikvarien,

fil. lic. Alf Nordström, som talade om forngravarna i Täby, ett högaktuellt ämne. Gravhögarne från folkvandringstiden och vikingatiden, numera starkt hotade av den s. k. centrumbebyggelsen, har blivit hembygdsföreningens mest angelägna uppgift att försöka bevara. »Kungsbacken» i Täby har blivit riksbekant sedan Stockholmstraktens Hembygds-krets, omfattande 22 hembygdsföreningar samt Svenska Fornminnesföreningen, slutit upp i enig front vid Täby hembygdsförenings sida i kampen för dess bevarande. Inte mindre än tre skrivelser till-sändes Konungen, som lät hälsa att han med stort intresse tagit del av dem. Tyvärr avsåg regeringen. Men goda makter tycks råda. Tecken varslar att »Kungsbacken» trots allt kanske kommer att bli ett orört parkområde i den planerade höghusbebyggelsen.

I början av mars 1963 hade hembygdsföreningen årsmöte. Till för-eningens ordförande efter kyrkoherde H. O. Ferenius, som avsågt sig, valdes vice ordf. fru Ruth Rodebäck. Här meddelades bl. a. att Upp-lands fornminnesförening tilldelat Täby hembygdsförening Disa Gilles pris 1963 för dess kulturvårdande insatser. Den nye ordföranden redo-gjorde för föreningens omfattande verksamhet, bl. a. för dess aktioner att försöka rädda gamla hus och gårdar i Täby, bland dem Ensta be-römda gästgivargård, som kanske kan bevaras och ritas in i den nya stadsplanen.

Föreningens styrelse har ordnat en hel del samkväm och utflykter. Bl. a. har Julita, Vaxholm, Rosendal, Rosersberg, Runsa, Näsby slott, Gamla stan och Stadsmuseet besökts av intresserade hembygdsvänner från Täby. Smärre utställningar, luciafester och julmarknader t. ex. har på sedvanligt sätt ordnats i Ytterbystugan i Roslags Näsby.

Hösten 1963 utgav föreningen en ny hembygdsskrift, betitlad »*Täby genom tiderna* 2». Den har författats av föreningens arkivarie, som under året upprättat ett kortregister innehållande kulturhistoriska upp-gifter om gårdar och torp, fornminnen och andra sevärdheter i kö-pingen.

S. E. Vingedal

UPPLANDS-VÄSBY HEMBYGDSFÖRENING

Under år 1963 har 5 styrelsesammanträden hållits. Vid årsmötet med-verkade landsantikvarie Nils Sundquist med föredrag över »Hembygds-arbetet — en kulturminnesvårdande gärning». Två ledamöter av styrel-sen har inbjudits att tillsammans med Eds kyrkoråd och dess arkitekt

ta del av planeringsarbetet för den blivande församlingsgården. Ritningar hade uppgjorts men ingen hänsyn tagits till på den gamla bondgården befintliga byggnader. Till hembygdsföreningens önskemål och förslag ställde man sig helt oförstående. Vi får hoppas att kyrkorådet längre fram kommer att inta en mera positiv hållning.

Styrelsens medlemmar har deltagit i en hembygdskurs i Gammel-Gränome, en givande dag, som gav goda inblickar och uppslag i fråga om hembygds- och kulturvård.

Frågan om en upprensning kring gravhögen söder om Runby, den s. k. »Zamores kulle» närmar sig sin lösning, då kommunen givit sitt tillstånd till arbetet i fråga. Landsantikvariens samtycke och instruktioner skall inhämtas.

Medlemsantalet är f. n. 135 och vi förvänta att antalet skall stiga i förhållande till den ökning av folkmängden, som nu sker inom storkommunen. Många gåvor har överlämnats till det planerade ortsmuseet.

Sven Odenrick

VALLENTUNA HEMBYGDSFÖRENING

Vid årsmötet 19 juni 1962 lämnade föreningens ordförande Bernhard Bengtsson en redogörelse för innehållet i en på Lantmäteristyrelsens arkiv nyligen funnen handskrift om Vallentuna socken på 1850-talet. Den är författad av en man, som hette Joh. Nilsson, och utgör troligen en examensuppgift för blivande kommissionslantmätare. Höstutfärden till Täby kyrka 18 nov. blev en upplevelse för dem, som inte förut varit i tillfälle se Albertus Pictors berömda målningar.

Ännu har kvarnen i Väsby inte fått några vingar. Orsaken är främst brist på pengar. Hittills har hembygdsföreningen betalt ut drygt 12 000 kronor för utförda restaureringsarbeten. Midsommarfesten på Kyrkbacken kunde räkna in drygt 700 personer.

Bernhard Bengtsson

VITTINGE HEMBYGDSFÖRENING

Vittinge hembygdsförening fick för några år sedan som gåva av hemmansägare Valfrid Eriksson, Myrkarby, mottaga socknens sista soldatstuga, »Strand-kojan» i Myrkarby kallad. De indelta soldaterna, som bebott stugan, har burit namnet Strand. Man planerade först att flytta

stugan till hembygdsgården i Gillberga. Tomtmarken är dock rätt begränsad där och kostnader är alltid förenade med flyttning av en byggnad. Föreningen ansåg det viktigast att stugan blev bevarad och underhållen. Problemet har lösts på så sätt att stugan fått stå kvar på den ursprungliga platsen. Där har den hyrts ut som sommarbostad åt en person från Uppsala, något som skett mot villkor att hyresgästen, efter landsantikvariens i Västerås anvisningar, skulle rusta upp stugan utvändigt samt invändigt återställa densamma, så långt möjligt, i ursprungligt skick. Hyresgästen får hyresfritt disponera stugan under tio år.

Upprustningen har skett på ett utmärkt sätt, den forna soldatnummertavlan är åter uppsatt över dörren och stugan har på detta sätt »fått liv». Föreningen betraktar det som en förmånlig lösning, vilket på andra håll kan vinna efterföljd.

Hembygdsföreningen höll 1963 sitt årsmöte på Domtrappkällaren i Uppsala efter att först ha besökt Carl XIV Johan-utställningen på Upplandsmuseet. Ordföranden höll parentation över en av föreningens grundare och under alla år mycket intresserad medlem, Arvid Larsson, Gillberga.

För första gången under en lång följd av år inställdes hembygdifesten 1963. I stället anordnades midsommarfirande för bygdens folk under enkla former. Det har visat sig bli allt svårare att med ekonomisk vinst kunna anordna sommarfester med kulturell karaktär ute på landsbygden. Tyvärr!

Paul Anderson

VÄDDÖ HEMBYGDS- OCH FORNMINNES- FÖRENING

I likhet med föregående år har föreningen sökt på bästa sätt vårda och bevara sig anförtrodda ägor, hus och inventarier. Den stora allmänheten, stads- och landsbor, har visat stort intresse för gammelgården Kista. Mest sover gården sin törnrosasömn, men nu och då vaknar den, då enskilda och sällskap kommer på besök.

Midsommarfesten samlar allt flera deltagare. NTO:s arrangemang ha alltid lyckats väl och ordningen har varit god.

Varje söndag under sommaren är museet öppet för visning. Styrelsens ledamöter turas om att vara på plats och ge information.

Alla byggnader på gården ha fått »nytt ansikte» genom rödfärgning

och tjärning. Kostnaden blev nära 4 000 kronor. Likväl återstår målning och smärre reparationer.

Den hembygdsföreningen tillhöriga skogen har år 1963 lämnat i avkastning 3 360 kr., arrenden och hyror har inbringat 1 505 kr.

Dyrbara röjningskostnader har föreningen ej haft, tack vare hr Gust. Johanssons flit och arbete på avverkningsplatsen, där han tillvaratagit grenar och kvist och lämnat kvar blott ris, som snart multnar och bara gagnar marken för snar plantering igen. Skogsplantering och skogsförbättring på tidigare avverkningsområden har fortgått enligt Skogsvårdsstyrelsens föreskrifter. Under ledning av trädgårdsmästare Gustavsson har frivillig arbetskraft röjt och ansat på gårdstomten. Stolpar och slanor har anskaffats till staket. Virke för ytterligare förbättring av stängsel, tak m. m. är uttaget och ligger färdigt till försågning.

Alltfort kräves mycket arbete och stora kostnader för att hålla allt i ett gott stånd. Styrelsen har haft sitt öga på såväl vägar, brotrummor, kvarn, fönster m. m., som kräva förbättring.

H. Eugenius

VÄNGE HEMBYGDSFÖRENING

På hundraårsdagen av Täby skolas invigning 9 nov. 1862 hölls i Församlingssalen med kyrkorådet och hembygdsföreningen som inbjudare en minneshögtid, i vilken utom allmänheten representanter för kommunalnämnden och skolstyrelsen deltog.

Knutsdagen firades på nyåret i Ordenshuset med ett sagospel av skolbarn under ledning av fru Margit Gummesson samt med lekar kring granen.

Vid ett sammanträde med styrelsemedlemmar och roteombud 7 febr. 1963 talade fil. lic. fru Anne-Beate Jonsson, f. Killander, om Vänge under forntiden.

Årsmötet hölls i Uppsala i samband med ett besök på Carl-Johannutställningen. Vid detta möte beslöts vissa stadgeändringar.

Sammanträden hölls under vårterminen med Turisttrafikförbundet företrätt av intendent L. Florin. Ur detta samarbete framväxte ett studiearbete under ledning av konservator T. Eklund, vilket under våren pågick vid fem studietillfällen under rubriken »Det svenska lanthemmet».

29 juni företogs med 25 deltagare en utfärd till Norbergs bergslag med folkskollärare Sven Elofsson som ciceron.

Efter pingst hade förberedelserna fortskridit så långt att arbetet med uppsättandet av vingar på Ekeby kvarn kunde börja.

När Vänge hembygdsförening bildades 1950 skedde detta med närmaste uppgift att rädda Ekeby kvarn från förstörelse. Landsantikvarien hade då uttalat sig för ett behållande av kvarnen såsom kulturhistoriskt värdefull. Den nödvändigaste reparationen skedde året efter. Grundplåt till kvarnens fortsatta restaurering lämnades av Landshövding Hilding Kjellman 1952 som en första utdelning ur den av honom instiftade hembygdsfonden med uttryckligt förbehåll att medlen skulle användas till vingar och ej till att betala skulder med. Första gången tanken på vingar hade framförts var i en redaktionell artikel om Vänge hembygdsförening i årsboken Uppland 1950. Det var länge ovisst om tanken alls skulle kunna realiseras, då kvarnens maskineri till en del gått förlorat. Den kulturhistoriska expertisen var ej heller enig i bedömningen av denna fråga. Enligt en mening borde en restaurering, sedan kvarnen förlorat sina vingar, ej gå längre än till bevarandet av själva kvarnkroppen. Enligt en annan kunde först en fullständig restaurering göra rättvisa åt kvarnens plats i byn och landskapet. Därtill kom att en lokal opinion önskade sistnämnda lösning samt donators och andra givares önskan. Sedan byggmästare Einar Levander på förslag av landsantikvarien erhållit i uppdrag att försöka genomföra den återstående restaureringen, löstes de praktiska svårigheterna genom inköp av kompletterande delar från kvarnar i Skåne, varjämte en ny vändkrans gjutits i Vattholma. Vingarna byggdes på platsen av virke från Lagga och delvis efter mönster från Väsby kvarn i Lagga. Arbetet utfördes sommaren 1963 av byggmästare Levander och kyrkvaktmästare Gustaf Andersson med hjälp av Ingmar Hagman. Gustaf Andersson har även utarbetat en redogörelse innehållande dels iakttagelser rörande kvarnens byggnadshistoria, dels en beskrivning över återställningsarbetet.

Till frågan om kvarnens byggnadsår kan antecknas att en sten, som tjänstgjort som lager, har årtalet 1822. En mjölnarefamilj synes emellertid ha inflyttat år 1812, dock bör observeras att även en vattenkvarn funnits i Kvarntorp. Av 1764 års karta att döma har Ekeby kvarn haft en föregångare på platsen.

Hembygdsföreningens kommitté för Ekeby by inger sedan några år en årlig redogörelse till Stiftsnämnden.

Per Axel Björkman